

MFO 2.0

Demokracja w erze cyfrowej

PODRĘCZNIK 04

E-partycypacja

Jak uczestniczyć w demokracji online i realnie wpływać na decyzje

Ten podręcznik pokazuje, jak przejść od obserwowania życia publicznego do realnego udziału w konsultacjach, petycjach i działaniach lokalnych.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**SŁOWEM
W TWARZ**

Projekt w ramach Erasmus+ Młodzież - Działania partycypacyjne młodzieży (KA154-YOU)

Podręcznik 04

E-partycypacja

Jak uczestniczyć w demokracji online i realnie wpływać na decyzje

Ten podręcznik pokazuje, jak przejść od obserwowania życia publicznego do realnego udziału w konsultacjach, petycjach i działaniach lokalnych.

Ta strona jest tekstowym odpowiednikiem okładki: zawiera najważniejsze informacje, które na pierwszej stronie są przedstawione graficznie.

Spis treści

Mapa podręcznika

Poniższa mapa pokazuje układ materiału: od krótkiego wejścia w temat, przez część główną, aż po ćwiczenia i plan działania.

START

Jak korzystać z tego podręcznika

- Cele uczenia się
- Słowniczek roboczy

CZĘŚĆ GŁÓWNA

Wstęp

1. Cztery poziomy wpływu
2. Budżet obywatelski — jak to działa
3. Konsultacje społeczne — cichy gigant partycypacji
4. Petycja — twoje prawo, niezależnie od wieku
5. Młodzieżowa Rada Miasta — reprezentacja z realnymi narzędziami
6. Inicjatywa lokalna — „my damy pracę, miasto da materiały”
7. Narzędzia cyfrowe do partycypacji
8. Schemat działania — od problemu do zmiany
9. Inspiracje z regionu — co jest możliwe
10. Uczciwy reality check

Przydatne zasoby

WARSZTAT I WDROŻENIE

Część ćwiczeniowa

- Scenariusz pracy 90 minut
- Ćwiczenie prowadzone
- Projekt końcowy
- Rubryka oceny pracy
- Plan wdrożenia po zajęciach
- Checklista przed oddaniem pracy
- Pytania do rozmowy
- Miejsce na notatki

Zakończenie

Wskazówka: w wersji cyfrowej korzystaj także z panelu nawigacji po nagłówkach w edytorze tekstu.

Jak korzystać z tego podręcznika

Ten podręcznik pokazuje, jak przejść od obserwowania życia publicznego do realnego udziału w konsultacjach, petycjach i działaniach lokalnych.

Proponowany rytm pracy

Najlepiej czytać ten materiał aktywnie: najpierw zrozum pojęcia, potem przećwicz narzędzie na przykładzie, a na końcu zaplanuj własne działanie.

- Czytaj z ołówkiem: podkreślaj decyzje, narzędzia i przykłady.
- Po każdej większej części zatrzymaj się przy pytaniu kontrolnym.
- Nie kończ na wiedzy: wykonaj kartę pracy i mini-projekt.

Cele uczenia się

- rozumieć poziomy wpływ obywatelskiego online
- wybierać właściwe narzędzie partycypacji do problemu
- tworzyć czytelną petycję, ankietę lub zgłoszenie
- sprawdzać, kto podejmuje decyzję i kiedy można wpłynąć na proces
- unikać pozornej aktywności bez skutku

Słowniczek roboczy

Pojęcie	Jak rozumieć je w praktyce
E-partycypacja	udział obywateli w decyzjach publicznych z użyciem narzędzi cyfrowych
Konsultacje społeczne	proces zbierania opinii przed decyzją publiczną
Petycja	formalny wniosek obywateli kierowany do instytucji
Budżet obywatelski	mechanizm, w którym mieszkańcy zgłaszają i wybierają projekty
CTA	konkretne wezwanie do działania, które mówi odbiorcy, co zrobić

Wstęp

Większość młodych ludzi narzeka na coś w swoim mieście — brak ławek, źle działający transport, brudne parki, za mało miejsc spotkań. Jednocześnie prawie nikt z nich nie wie, że istnieją konkretne, legalne i dostępne narzędzia, które pozwalają te problemy rozwiązać — często bez konieczności bycia pełnoletnim.

E-partycypacja to zbiór mechanizmów, dzięki którym mieszkańcy — w tym młodzież — mogą wpływać na decyzje publiczne: od zgłoszenia usterki przez telefon, przez głosowanie w budżecie obywatelskim, po składanie petycji i reprezentowanie rówieśników w młodzieżowych radach. Ten podręcznik jest mapą tych narzędzi, z konkretnymi ścieżkami, adresami i przykładami z subregionu rybnickiego i całej Polski.

1. Cztery poziomy wpływu

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „1. Cztery poziomy wpływu” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.

- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Narzędzia partycypacji obywatelskiej można ułożyć w cztery poziomy — od najprostszych po najbardziej zaawansowane. Co istotne: na trzech pierwszych poziomach nie ma limitu wieku.

Poziom 1: ZGŁOŚ. Najprostsze działanie — zgłoszenie problemu. Dziura w chodniku, przepalona latarnia, dzikie wysypisko, zepsuta ławka. W Rybniku działa aplikacja halo!Rybnik, w innych miastach — formularze na stronach urzędów. Zgłoszenie zajmuje trzydzieści sekund, nie wymaga konta ani PESEL-u, a miasto ma obowiązek odpowiedzieć. To nie jest rewolucja — ale to jest pierwszy krok od „narzekam” do „działam”.

Poziom 2: GŁOSUJ. Budżet obywatelski (BO) to mechanizm, w którym mieszkańcy decydują o części budżetu miasta — zgłaszają projekty i głosują na te, które chcą zrealizować. W większości polskich miast nie ma dolnego limitu wieku do głosowania (w Rybniku i Żorach mogą głosować wszyscy mieszkańcy). Drugi mechanizm na tym poziomie to konsultacje społeczne — gdy miasto planuje nową inwestycję, zmianę w planie zagospodarowania lub nowy regulamin, MUSI zapytać mieszkańców o zdanie. Konsultacje są ogłaszane na BIP-ie (Biuletyn Informacji Publicznej) każdego miasta.

Poziom 3: PROPONUJ. Petycja to oficjalny wniosek, który każdy — niezależnie od wieku — może złożyć do organu władzy publicznej (rady miasta, wójta, sejmiku). Ustawa o petycjach z 2014 roku nie zawiera żadnego ograniczenia wiekowego. Organ ma obowiązek rozpatrzyć petycję w ciągu trzech miesięcy i publicznie uzasadnić decyzję. Inicjatywa lokalna to z kolei mechanizm, w którym mieszkańcy proponują: „chcemy zrobić X w naszej okolicy — damy swój czas i pracę, potrzebujemy od miasta materiałów lub zgody”.

Poziom 4: REPREZENTUJ. Młodzieżowa Rada Miasta (MRM), rada szkoły, wolontariat w organizacjach pozarządowych, samorząd uczniowski z realnymi kompetencjami. To poziom, na którym nie tylko zgłaszasz problemy czy głosujesz, ale aktywnie współtworzysz politykę na swoim terenie.

2. Budżet obywatelski — jak to działa

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „2. Budżet obywatelski — jak to działa” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Budżet obywatelski to jedno z najpotężniejszych narzędzi partycypacji dostępnych dla młodych ludzi. Schemat jest prosty: miasto wydziela część budżetu (od kilkuset tysięcy do kilku milionów złotych), mieszkańcy zgłaszają projekty, potem głosują — i zwycięskie projekty są realizowane ze środków publicznych.

Cykl BO: zgłaszanie projektów (zwykle wiosna), weryfikacja formalna przez urząd (sprawdzenie, czy projekt jest wykonalny i mieści się w budżecie), głosowanie (zwykle jesień), realizacja (następny rok budżetowy).

Jakie projekty można zgłosić: nowe ławki, oświetlenie, place zabaw, ścieżki rowerowe, siłownie plenerowe, wydarzenia kulturalne, wyposażenie szkół, nasadzenia drzew — praktycznie wszystko, co mieści się w kompetencjach gminy i w puli finansowej.

Jak wygrać głosowanie: Kluczem jest mobilizacja. Projekty, które wygrywają, to te, za którymi stoi zaangażowana grupa ludzi — szkoły, osiedla, organizacje. Dlatego kampania informacyjna (plakaty, posty w mediach społecznościowych, rozmowy z sąsiadami) jest równie ważna jak sam pomysł.

BO w subregionie: Rybnik ma wieloletnią tradycję BO, Żory oferują głosowanie online bez zakładania konta, Jastrzębie-Zdrój prowadzi BO z pulami osiedlowymi, Racibórz i Wodzisław Śląski mają własne edycje. Na poziomie województwa działa Marszałkowski Budżet Obywatelski z pulą kilku milionów złotych i osobnymi kategoriami tematycznymi.

3. Konsultacje społeczne — cichy gigant partycypacji

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „3. Konsultacje społeczne — cichy gigant partycypacji” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Konsultacje społeczne to mechanizm, o którym wie zaskakująco mało ludzi — a jest potężny. Gdy gmina planuje inwestycję, zmianę w planie zagospodarowania, nowy regulamin parku czy strategię rozwoju — ma obowiązek przeprowadzić konsultacje z mieszkańcami.

Gdzie je znaleźć: Biuletyn Informacji Publicznej (BIP) twojego miasta — każdy urząd w Polsce ma obowiązek prowadzić BIP z informacjami o konsultacjach. Strona internetowa urzędu — sekcja „Konsultacje społeczne” lub „Aktualności”. Portale lokalne — dziennikarze często informują o trwających konsultacjach.

Jak wziąć udział: Wypełnij formularz konsultacyjny (online lub papierowo). Weź udział w spotkaniu konsultacyjnym (otwarte dla wszystkich). Napisz opinię e-mailem na adres podany w ogłoszeniu. Nie ma limitu wieku — każdy mieszkaniec może uczestniczyć.

Dlaczego to ważne: Konsultacje to twoja szansa, żeby wpłynąć na decyzję ZANIM zostanie podjęta. Po uchwaleniu planu zagospodarowania jest za późno na „ale my chcieliśmy tu park, nie parking”. Podczas konsultacji — możesz to powiedzieć i miasto musi to uwzględnić w procesie decyzyjnym.

4. Petycja — twoje prawo, niezależnie od wieku

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „4. Petycja — twoje prawo, niezależnie od wieku” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Petycja to formalne narzędzie, które daje każdemu obywatelowi (i nie tylko — każdemu, niezależnie od obywatelstwa i wieku) prawo do zwrócenia się do organu władzy publicznej z wnioskiem o zmianę.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. 2014, poz. 1195). Konstytucja RP, art. 63 — prawo do składania petycji, wniosków i skarg.

Jak napisać petycję: Określ adresata (rada miasta, wójt, sejmik, minister). Opisz problem. Podaj konkretne żądanie (co chcesz, żeby organ zrobił). Podpisz (wystarczy jedno imię i nazwisko, ale im więcej podpisów, tym większa presja). Wyślij — listownie, e-mailem lub przez ePUAP.

Co się dzieje po złożeniu: Organ ma 3 miesiące na rozpatrzenie. Musi opublikować informację o petycji na BIP. Musi podjąć decyzję i ją uzasadnić. Jeśli petycja zostanie odrzucona — uzasadnienie jest publiczne, co daje materiał do dalszych działań (np. nagłośnienia w mediach).

Petycja vs skarga vs wniosek: Petycja dotyczy interesu publicznego (zmiana przepisu, nowa inwestycja). Skarga dotyczy nieprawidłowości w działaniu urzędu. Wniosek dotyczy usprawnienia pracy urzędu. W praktyce granice się zacierają — ale jeśli chcesz zmienić coś w swoim mieście, petycja to najsilniejsze narzędzie.

5. Młodzieżowa Rada Miasta — reprezentacja z realnymi narzędziami

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „5. Młodzieżowa Rada Miasta — reprezentacja z realnymi narzędziami” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Młodzieżowe Rady Miast (MRM) to organy doradcze działające przy radach miast, złożone z młodych ludzi (zazwyczaj uczniów szkół ponadpodstawowych) wybieranych w demokratycznych wyborach.

MRM w Rybniku to jedna z najstarszych i najbardziej aktywnych młodzieżowych rad w Polsce — działa od 2001 roku (ponad 25 lat). Liczy 23 radnych z 12 szkół ponadpodstawowych, wybieranych w wyborach szkolnych. Od ośmiu lat prowadzi własny Budżet Partycypacyjny MRM — w marcu 2026 odbyła się jego dziewiąta edycja. W 2026 roku MRM Rybnika zorganizowała III Kongres Samorządów Szkolnych — spotkanie uczniów z całego regionu wymieniających się doświadczeniami.

Kompetencje MRM: składanie interpelacji do prezydenta miasta, opiniowanie uchwał dotyczących młodzieży, organizowanie wydarzeń, zarządzanie własnym budżetem, reprezentowanie głosu młodych w debacie publicznej.

Jak dołączyć: Kandyduj w wyborach szkolnych do MRM (zazwyczaj jesienią). Jeśli twoje miasto nie ma MRM — ustawa o samorządzie gminnym daje możliwość jej utworzenia (art. 5b). Potrzebna jest uchwała rady gminy i regulamin — ale inicjatywa może wyjść od mieszkańców, w tym od młodzieży.

6. Inicjatywa lokalna — „my damy pracę, miasto da materiały”

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „6. Inicjatywa lokalna — „my damy pracę, miasto da materiały”” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Inicjatywa lokalna to mechanizm, w którym mieszkańcy proponują realizację zadania publicznego — i deklarują własny wkład (praca, środki, materiały). Miasto zapewnia resztę.

Przykłady: Odnowienie muralu na osiedlu (mieszkańcy dają czas i pracę, miasto — farby i pozwolenia). Ogród społeczny na pustym skwerze (mieszkańcy sadzą, miasto dostarcza ziemię i narzędzia). Kino plenerowe (mieszkańcy organizują, miasto udostępnia sprzęt i miejsce).

Podstawa prawna: Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, art. 19b–19h.

Jak złożyć wniosek: Napisz do urzędu miasta (wydział ds. organizacji pozarządowych lub podobny). Opisz: co chcesz zrobić, jaki jest wasz wkład, czego oczekujecie od gminy. Urząd ocenia wniosek i podejmuje decyzję.

7. Narzędzia cyfrowe do partycypacji

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „7. Narzędzia cyfrowe do partycypacji” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

BIP (Biuletyn Informacji Publicznej) — obowiązkowa strona każdego urzędu w Polsce. Znajdziesz tu: uchwały rady miasta, budżet, konsultacje społeczne, petycje, protokoły z sesji, dane kontaktowe radnych.

Aplikacje miejskie — halo!Rybnik i analogiczne w innych miastach. Pozwalają zgłaszać problemy infrastrukturalne z telefonu (z lokalizacją GPS i zdjęciem).

ePUAP (epuap.gov.pl) — platforma do składania pism urzędowych elektronicznie, w tym petycji i wniosków.

Transmisje sesji rady miasta — w wielu miastach (np. Jastrzębie-Zdrój) sesje rady są transmitowane online. Możesz oglądać, jak radni głosują nad sprawami dotyczącymi twojego miasta.

Platformy konsultacyjne — coraz więcej miast uruchamia dedykowane platformy do konsultacji online (np. ekonsultacje w Żorach).

8. Schemat działania — od problemu do zmiany

Cel tej części

Przeczytaj tę sekcję tak, aby na końcu umieć wyjaśnić, co temat „8. Schemat działania — od problemu do zmiany” zmienia w twoim sposobie działania online lub w grupie.

- Zaznacz jedną definicję lub zasadę, którą warto zapamiętać.
- Dopisz własny przykład z życia szkoły, miasta albo internetu.
- Zapisz jedno pytanie, które warto zadać przed podjęciem działania.

Narzędzia bez strategii to jak młotek bez gwoźdź. Oto schemat, który zamienia narzekanie w działanie:

Krok 1: DIAGNOZA. Co jest problemem? Bądź konkretny. Nie „miasto jest brzydkie” — to narzekanie. Precyzuj: „Na ulicy Sportowej w Boguszowicach nie ma oświetlenia i ludzie boją się chodzić wieczorem.” Konkretno miejsce, konkretny problem, konkretni ludzie.

Krok 2: NARZĘDZIE. Dopasuj narzędzie do problemu. Przepalona latarnia → zgłoś w apce (5 minut). Brak ławek w parku → projekt BO (potrzebujesz kosztorys i głosy). Autobus jeździ za rzadko → petycja do rady miasta (potrzebujesz argumenty i podpisy). Brak miejsca dla młodych → inicjatywa lokalna lub projekt MRM.

Krok 3: DZIAŁANIE. Wykonaj pierwszy krok. Napisz maila, złóż zgłoszenie, zbierz podpisy, zagłosuj. Pierwszy krok jest najważniejszy — bo zamienia zamiar w działanie.

Krok 4: FOLLOW-UP. Sprawdź, co się stało z twoim zgłoszeniem / petycją / projektem. Urząd nie odpowiedział w terminie? Przypomnij się. Petycja odrzucona? Przeczytaj uzasadnienie i zastanów się nad kolejnym krokiem (media? nowa petycja? inicjatywa lokalna?).

9. Inspiracje z regionu — co jest możliwe

Rybnicki Alarm Smogowy — inicjatywa mieszkańców, którzy sami zamontowali czujniki jakości powietrza, zebrali dane, nagłośnili problem i wywalczyli uchwałę antysmogową. Współtworzyli ogólnopolski

ruch — Polski Alarm Smogowy — który dotarł do finału nagrody Earthshot Prize. Rybnik przeszedł ze 100 do 16 dni smogowych rocznie, z ponad 5400 zlikwidowanymi kopciuchami i ponad 250 milionami złotych inwestycji.

MRM Rybnika — 25 lat działalności, własny budżet partycypacyjny, Kongresy Samorządów Szkolnych. Dowód, że młodzieżowa rada to nie fikcja, tylko realne narzędzie wpływu.

Raciborski Alarm Smogowy — lokalna inicjatywa wzorowana na rybnickiej, pokazująca, że model „dane → presja → zmiana” jest replikowalny.

10. Uczciwy reality check

Nie wszystko działa idealnie. Petycje bywają odrzucane bez poważnego rozpatrzenia. Konsultacje społeczne bywają pozorne — decyzja już zapadła, a konsultacje to formalność. Budżet obywatelski bywa zawieszany lub ograniczany. Urzędnicy bywają oporni wobec aktywnych mieszkańców.

Ale z tego płynie ważna lekcja: demokracja to proces, nie automat. Każde działanie — nawet odrzucona petycja — jest formą presji. Politycy potrzebują głosów wyborczych, a aktywni mieszkańcy (nawet ci bez prawa wyborczego) są widoczni. Im więcej osób korzysta z narzędzi partycypacji, tym trudniej je ignorować.

Przydatne zasoby

- **BIP twojego miasta** — wyszukaj „BIP [nazwa miasta]”
- **halo!Rybnik** — aplikacja do zgłaszania problemów (inne miasta mają analogiczne)
- **mrm.miastorybnik.pl** — Młodzieżowa Rada Miasta Rybnika
- **epuap.gov.pl** — elektroniczna platforma administracji publicznej
- **maszglos.pl** — portal Fundacji Batorego o narzędziach obywatelskich
- **Ustawa o petycjach** — Dz. U. 2014, poz. 1195

Opracowanie przygotowane w ramach projektu MFO 2.0 — warsztaty kompetencji cyfrowych i obywatelskich dla młodzieży subregionu rybnickiego.

Pytanie po lekturze części głównej

Wybierz jeden fragment, który można od razu zamienić w działanie. Co zrobisz inaczej po tej lekcji?

- Jaki problem nadaje się do konsultacji, a jaki do petycji?
- Kto formalnie może podjąć decyzję w tej sprawie?
- Jak sprawdzić, czy działanie online przełożyło się na realny efekt?

Część ćwiczeniowa

Scenariusz pracy 90 minut

Czas	Etap	Co się dzieje
0-10 min	Start i diagnoza	Krótką rozmowa: co uczestnicy już wiedzą, czego się obawiają i gdzie spotykają temat w praktyce.
10-30 min	Pojęcia i przykłady	Praca z częścią główną podręcznika: definicje, pierwszy przykład, wspólne doprecyzowanie pojęć.
30-55 min	Analiza przypadku	Małe grupy wybierają przykład i sprawdzają go przez pytania z checklisty.
55-75 min	Projekt działania	Uczestnicy tworzą mini-rozwiązanie: komunikat, plan reakcji, kartę weryfikacji albo szkic kampanii.
75-90 min	Podsumowanie	Każda grupa pokazuje jeden wniosek, jedno ryzyko i jeden następny krok po zajęciach.

Ćwiczenie prowadzone

Wykonaj je indywidualnie albo w małej grupie. Celem nie jest perfekcyjna odpowiedź, tylko przejście przez cały proces myślenia.

- Wybierz problem w szkole, dzielnicy lub mieście.
- Ustal, kto ma kompetencje, żeby coś zmienić.
- Dobierz narzędzie: ankieta, petycja, konsultacje, projekt do budżetu.
- Napisz jednozdaniowy postulat i trzy argumenty.
- Zaplanuj, jak poinformujesz odbiorców o wyniku działania.

Projekt końcowy

Zaprojektuj mini-proces e-partycypacji dla lokalnego problemu: diagnoza, narzędzie, komunikat, adresat, miernik skutku.

Rubryka oceny pracy

Kryterium	Do poprawy	Dobrze	Bardzo dobrze
Rozumienie pojęć	definicje są mylone lub używane przypadkowo	pojęcia są użyte poprawnie w większości przykładów	pojęcia są użyte precyzyjnie i pomagają wyjaśnić problem
Praca ze źródłami	brakuje źródeł albo są niejasne	źródła są wskazane i częściowo porównane	źródła są dobrane świadomie, porównane i ocenione
Zastosowanie w praktyce	wniosek jest ogólny i trudny do wykonania	wniosek wskazuje możliwe działanie	wniosek prowadzi do konkretnego, mierzalnego kroku
Współpraca i komunikacja	wypowiedź jest chaotyczna lub jednostronna	grupa przedstawia stanowisko i słucha pytań	grupa jasno pokazuje proces, decyzje i ograniczenia

Plan wdrożenia po zajęciach

Następne 7 dni

Podręcznik ma prowadzić do działania. Po zajęciach wybierzcie mały krok, który można wykonać bez dużego budżetu i bez czekania na idealne warunki.

- Dzień 1: wybierzcie jeden problem związany z tematem „E-partycypacja”.
- Dzień 2: zbierzcie jeden przykład, jedną daną i jedną opinię osoby zainteresowanej.
- Dzień 3: przygotujcie wersję roboczą rozwiązania lub komunikatu.
- Dzień 4-5: pokażcie wersję roboczą dwóm osobom i zbierzcie uwagi.
- Dzień 6-7: poprawcie materiał i zdecydujcie, gdzie zostanie wykorzystany.

Checklista przed oddaniem pracy

- zdefiniuj jeden konkretny problem i adresata decyzji
- sprawdź formalną ścieżkę: urząd, rada, szkoła, konsultacje
- opisz postulat prostym językiem i dodaj uzasadnienie
- zbieraj dane i podpisy w sposób przejrzysty
- wróć z informacją zwrotną do osób, które wsparły działanie

Pytania do rozmowy

1. Jaki problem nadaje się do konsultacji, a jaki do petycji?
2. Kto formalnie może podjąć decyzję w tej sprawie?
3. Jak sprawdzić, czy działanie online przełożyło się na realny efekt?

Miejsce na notatki

Zakończenie

Najważniejszym efektem pracy z podręcznikiem nie jest zapamiętanie wszystkich pojęć, lecz umiejętność użycia ich w realnej sytuacji: w rozmowie, w internecie, w klasie, w projekcie społecznym albo w działaniu lokalnym.

Wróć do checklisty po kilku dniach. Jeśli potrafisz wykonać większość punktów bez zaglądania do materiału, ten moduł spełnił swoje zadanie.